
F O R D Í T Ó E L Ő S Z A V A .

Ez a könyv szintetikus keresztmetszete, mondhatni kikristályosodott tükre egy nagy teológiai problémának, melynek hullámverései a háború utáni unitárius gondolkodás haladóbb és konzervatívabb egyéniségei között nagy zajt támasztottak s nem egyszer heves, sőt egyoldalúan elfogult vitát és támadást provokáltak. Értem az Isten-hit körüli harcokat, a humanista-teista összecsapásokat, melyek egyik oldalon sem jártak nagy, termékenyítő eredménnyel. A haladóbb szelleműek túl merész lépésre vállalkoztak, szinte egy csapásra akarták bevenni az ellenkező tábor erődítményét, máról-holnapra véghez vinni mindazt, mit az intézményes egyház évtizedeken át megtenni elmulasztott, áthangolni a multon merengő lelkeket a távoli jövő zenéjére, számításon kívül hagyván a jelent s az ember lelki habitusának alaptermészetét, mely különösen a vallásos kérdések labirintusában csiga lassúsággal orientálódik. Egy szóval, a haladóbbak rosszul taktikáztak. A konzervatívabbak pedig utalván a történelemre, — bár a történelem nem ismétli meg önmagát, — szakadástól, szinte eretnekségtől tartva, ideges és mindent elnémítani akaró magatartást vettek fel. Szűk hazánk határain belül is csak úgy röpködtek a légből kapott, mert soha meg nem nevezett forrásokból származó gyanusítások, mint acélgolyók a fronton s igen gyakran annak a lelkén ütöttek sebet,

ki a legkevesebb okot szolgáltatotta rá. A feszült helyzet mindkét csoportot bizonyos megalkuvásra kényszerítette, de ki nem egyezett. A vallásos élet mezején nem jöhetett létre az a *lelki elkeveredés, kiegyensúlyozódás, mely a hagyomány nemesveretű zománcát modernséggel, nyíltsággal és tisztán látással vonhatta volna körül.*

Dr. Simons könyvének egyik legfőbb érdeme, hogy ezt a lelki elkeveredést, kiegyensúlyozódást szolgálja. Higgadt tárgyilagossággal boncolja a humanista mozgalmat. Elismeri érdemeit, felfrissítő, átalakító hatását, de rámutat tévedéseire is. S mikor a teizmust az azt megillető piedesztálig magasztosítja, nem fél bevallani, a modern teizmus s a humanizmus vérrokonságát. A két mozgalomnak sok közös vonása és közös hivatása van. Ezt az utat kell keresnie az unitarizmusnak nemcsak Amerikában, hanem a mi földünkön is. Mert csak így találhatja meg s töltheti be a haladás szakadatlan sodrában, az Isteni-tervezés által neki szánt vezető helyet. S csak így elégítheti ki a szabadelvűség végtelen skáláján mozgó gondolkozás vallásos szükségleteit, anélkül, hogy felfelé vagy lefelé, előre vagy hátra igazolatlan megszorítást kényszerülne alkalmazni.

E központi gondolatot tárgyaló fejezeteken kívül érzem, hogy a könyv minden más fejezetéhez külön kommentárt kellene írnom, de ezt bizonyára elvégzi az olvasó. Inkább a fordítást érintő kérdésekre szeretnék némi felvilágosítást nyújtó magyarázatot adni.

A könyv szó szerinti fordítás és nem átdolgozás. Az író akartam adni közérthetően kifejező eredetiségében. Minden egyebet ennek a gondolatnak rendeltem alá. Így

a stílus szépségét is. Ez lehet hiba is. De nem akartam az eredeti gondolatot idegen köntösbe öltöztetni. Egy kis merevséggel s tán itt-ott homályossággal, meghagytam a régi mezben. Sokat töprengtem a szakkifejezések magyarosításán. Különös gondot okozott az új lélektanban előforduló, de a Tud. Ak. által még el nem fogadott terminusok nyelvünkre való átültetése. Legjobb tudásom szerint jártam el. Bár egyik-másik nekem is idegenül hangzik, úgy hagytam. Az avatottabbakra tartozik, hogy eljárásom felett bírálatot mondjanak.

A könyv szószerinti címe: »Egy modern teizmus.« Az »egy« szócskát, bár nem magyaros, azon elvnel fogva, hogy a könyv csupán egy szemszögből, egy embernek nézőpontjából tárgyalja a teizmust, meghagytam. A »modern« jelzöt szintén meghagytam, mely megtisztítva minden könnyű fajsúlyú mellékértelemtől, itt »korszerű«-t jelent. A »teizmust« a közérthetőbb, figyelmet keltőbb és melegebb hangzású »Istenhit«-tel helyettesítettem. Az V-ik fejezetben az »isteni száanalom« helyett »rokonszenv«-et használtam. Különben, amint már megjegyeztem, végig ragaszkodtam az eredeti szöveg szószerinti értelméhez, melyet a maga teljes egészében lefordítottam.

A szöveg simításnál felbecsülhetetlen segítséget nyújtott E. Fekete Lajos barátom és kartársam. Az ő sok irányú kiségitése nélkül a fordítás nem láthatott volna napvilágot. Pusztá szavakban nem lehet mindezt megköszönni.

Végül, ha e könyv egy parányit szolgálja a tisztult, haladó szellemű unitárius gondolkozás ügyét, ha a tapo-

gatózó, bizonytalan hívőt biztos cél felé irányítja, ha a végső valóságok nagy titokzatosságaira csak egy sugárnyi fényt is derít s a gondolkozót elindítja Isten felé, a fordítás nem esett hiába. Bizonyára maga a szerző sem vágyott többre.

Făgăraș—Lupeni, 1937 január havában.

Simén Dániel,
unitárius lelkész.

Az itt következő fejezetek, főleg mint egyházi beszédek, a New-York belvárosi „minden lélek“ unitárius templomban képeztek előadás anyagát. E könyv céljának megfelelőleg, az író az anyagot újra összegyűjtötte és kibővítette más megelőzőleg ki nyomtatott egyházi beszédekkel, hogy egy új keretben elhelyezve tegyenek ismételten szolgálatot. Beszéd-jellegüket, amennyire lehetséges volt megőrizték. A két első fejezet anyaga részben a „Christian Registerben“ is megjelent.

E fejezetekben található teizmus: *dinamikus teizmus*. A mechanikai terminust azért használjuk, mert az magában foglalja az „erőteljes tevékenységet“ (cselekvést), a pozitív lelki magatartás megteremtésére és kialakítására. Mint lelkész, a szerző arra törekedett, hogy a gyülekezet elé tárja a modern teista filozófia jellegzetességeit olyanformán, hogy a laikus ember is hasznát vehesse vallásos filozófiájának kialakításában, minek segítségével szembenézhet a vallásos kérdésekkel, melyek őt körülveszik az elméleti és gyakorlati életben.

Lelki életünk nagy misztériumaiba bepillantást főleg a dalmaskodó idealizmus irányában szerezhethetünk, de a kozmológia új meglátásokat hozott létre s ezt nagyban elősegítette a modern tudomány. A modern fizika konkluzióit a népszerű gondolkozás, különösen az ifjúság, meglepő érdeklődéssel fogadta széles e világon. Einstein, Eddington, Jeans és Millikan nemzetközi hősök lettek. Az emberek, a látszat szerint, úgy érzik, hogy végre van valami kézzelfogható dolog, amelyen az absztrakt gondolkozás nyugszik. Maga a fundamentum, bármennyire elvontnak látszik, a végső „Valóság“ megértéséhez, melyben az emberi lélek él, a jelek szerint kézzelfoghatóbb utakat ajánl.

A modern teizmus tehát jól teszi, ha ily realista odavezető út inspirációival kezdi. Természetesen e fejezetek nem tartanak jogot arra, hogy a modern teizmust kimerítően tárják fel. Mind-egyiknek van kijelölt célja: hogy határozott feleletet adjon az emberi tapasztalás néhány megdöbbentőbb titokzatosságára. A modern vallásos humanizmus hatalmas párviadalra hívja ki a tradicionális teizmust és ezekben a fejezetekben arra törekedtünk, hogy e mozgalom értékét elismerjük, de ugyanakkor főcélunk volt egy pozitív és nem negatív magatartást inspirálni a végső misztériumokkal szemben.

A szerző mélyen érzi, hogy az egyén élete morális és spirituális jelentőséggel bír a világegyetemmel szemben s hogy az ember lelkének kozmikus hivatása van. Legyőzhetünk sok oly nehézséget, melyet felfogni nem tudunk.
